

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Філиппової Світлани Валеріївни
на дисертаційну роботу Дрималовської Христини Василівни
«Розвиток диверсифікації на підприємствах»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних
наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)**

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами**

В останні роки спостерігається прискорення темпів науково-технічного прогресу, посилення конкуренції, що зумовлено глобалізацією економіки, фінансова криза, різко загострюють проблему підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, проблеми пошуку і реалізації конкурентних переваг. В результаті цього постійні зміни умов і середовища господарювання вимагають від підприємств постійного удосконалення та оновлення асортименту продукції, технологій її виробництва та просування на ринку. У цих умовах суб'єкти господарської діяльності, які прагнуть утриматися та закріпити свої конкурентні позиції на ринку, повинні мати в своєму асортименті кілька різновидів продукції, що знаходяться на різних етапах життєвого циклу і взаємно доповнюють один одного, тобто повинні диверсифікувати продукцію.

Основою розвитку вітчизняних підприємств є диверсифікація, яка як процес є способом розвитку підприємства, впровадження нових технологій, служить підґрунтям для прискорення темпів НТП. Як стратегія диверсифікація служить маркетинговим інструментом виходу на нові ринки з новим товаром для машинобудівних підприємств, де гостро постала проблема виживання та розвитку.

Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напряму кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» «Побудова систем процесно-структурованого

менеджменту в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності» (номер державної реєстрації 0114U001692).

Відтак, розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розвитку диверсифікації на підприємствах, що відображено у дисертаційній роботі Дрималовської Х.В., є актуальною проблемою на сьогодні.

Повнота відображення наукових положень дисертації в опублікованих автором працях

За результатами дисертаційного дослідження Дрималовська Х.В. опублікувала 6 статей у наукових фахових виданнях України (з яких 4 статті у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних), 1 стаття, яка додатково відображає наукові результати дисертації. Окрім того, автором опубліковано 9 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загалом автором опубліковано 16 наукових праць обсягом 5,01 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,89 друк. арк.

Опубліковані праці дисертанта в повній мірі відображають основні положення, результати дисертаційного дослідження, а також наукову новизну. Аналізування публікацій дозволяє зробити висновок про повноту викладу та висвітлення матеріалу. З огляду на це, апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою, а кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження

Аналізування дисертаційної роботи, основних статистичних даних, а також наведених автором розрахунків дозволяє стверджувати, що основні результати досліджень достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті

аналітичної роботи. В основу дослідження покладено класичні прийоми економічного аналізу, вивчення достатньої кількості праць провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, а також достатній обсяг апробації результатів дослідження.

Автором чітко окреслені і лаконічно побудовані мета та завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні та методичні підходи щодо їх виконання, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які у своїй комплексності є науковим способом вирішення поставлених завдань. Об'єкт і предмет дослідження визначені згідно встановлених вимог. Зміст сформульованих наукових задач логічно узгоджений, їх кількість можна вважати достатньою для розкриття обраної теми дисертації і вирішення поставленої мети. Особливо варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними, а результати дослідження отримані автором особисто.

В поданій на опонування дисертаційній роботі Дрималовської Х.В. сформульовано та обґрунтовано сукупність положень, які характеризуються науковою новизною і свідчать про особистий внесок її автора в розвиток економічної науки. Під час проведення досліджень використовувалася статистична інформація, отримана як із офіційних джерел, так і в результаті літературного пошуку, виконаного автором.

Вищевикладене свідчить про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, що викладено у дисертаційній роботі Дрималовської Х.В. Вибрану тему дисертації розкрито, поставлену мету досягнуто, завдання дисертаційної роботи в цілому вирішено.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що дисертація є завершеною науковою роботою із логічно зв'язною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

Наукові положення дисертаційного дослідження Дрималовської Х.В. сформульовані автором самостійно та відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки та її галузі – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). В поданій на опонування дисертації сформульовано та обґрунтовано ряд положень, висновків, пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість.

Наукова новизна роботи викладена автором конкретно, послідовно і системно. Особливо слід відмітити те, що дисертантом вперше запропоновано положення щодо впровадження стратегій диверсифікації, що базується на проектному, ресурсному та портфельному підходах. Суть цього положення полягає у побудові моделей розширення номенклатури, асортименту продукції, впровадження нових технологій виробництва (розвиток діючих видів виробництва) та застосування проектного підходу до диверсифікації видів виробництва (впровадження нових видів економічної діяльності) (с.156-159, 168-179).

Важливим результатом роботи дисертанта можна вважати метод установлення інтегрального рівня диверсифікації на підприємствах (п. 2.2 с. 86-94), який дозволяє отримати інформацію щодо структури виробничої діяльності, визначити результативність диверсифікації, дослідити рівень впровадження нових технологій тощо. Інтегральний рівень диверсифікації визначено на основі обчислення показників об'єднаних в групи: виробнича, фінансово-економічна, ресурсна, ринкова, технологічна.

Цінність наукової новизни підтверджується також розвинутим понятійно-категоріальним апаратом досліджуваної проблематики (п.1.1 с. 26), який розкриває сутність та особливості розвитку диверсифікації на підприємствах.

На позитивну оцінку заслуговує графо-аналітична модель процесу диверсифікації виробництва (с. 138-140). Автор акцентує увагу на тому, що прийняття рішення щодо розвитку діючих видів виробництва чи впровадження абсолютно нових видів виробництва базується на моніторингу бізнес-середовища, оцінюванні ринкових тенденцій, потенціалу, ризиків.

Досить вдалою та важливою є позиція здобувача щодо формування загальної послідовності процесу диверсифікованого інноваційного розвитку підприємств (с. 132-134). Зокрема, автор виокремлює шість основних етапів: формування концепції диверсифікації, встановлення видів економічної діяльності, оптимізація продукції, удосконалення операційної діяльності, здійснення організаційних перетворень, дослідження ринкових перетворень.

Наведені вище елементи наукової новизни формують цілісну систему розвитку диверсифікації на підприємствах.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Наукові здобутки дисертаційного дослідження Дрималовської Х.В. мають практичну цінність для машинобудівних підприємств. Зокрема, графо-аналітична модель процесу диверсифікації виробництва дозволить їх керівникам та фахівцям проаналізувати потреби споживачів, діяльність конкурентів, науково-технічні досягнення, стан економіки, законодавство тощо, оцінити існуючий потенціал, ризики, прийняти рішення щодо вибору напрямів диверсифікації виробництва.

Удосконалений метод установлення інтегрального рівня диверсифікації дозволить менеджерам різних рівнів управління дозволить стан диверсифікації на підприємствах. Розроблені методичні рекомендації щодо застосування розробленого комплексу економіко-математичних інструментів товарно-технологічної диверсифікації виробництва дозволить

керівникам та фахівцям машинобудівних підприємств оптимізувати процес інноваційного розвитку.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено у діяльність підприємств: ТзОВ «Компанія ВЕЕМ-Металавтопром» (довідка № 227 від 13.11.2015р.), ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод» (довідка № 112 від 30.11.2015р.).

Отримані результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» при викладанні дисциплін «Економіка та управління знаннями і якістю інновацій» (для студентів спеціальності 8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю»), «Менеджмент та маркетинг» (для студентів спеціальності 8.18010016 «Бізнес-адміністрування») (довідка про впровадження № 67-01-426 від 01.03.2016р.).

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивна оцінка результатів дослідження Х.В. Дрималовської не заперечує деяких положень, які можуть слугувати підставою для дискусії, окремих недоліків і побажань, що стосуються змісту та оформлення дисертації. Суть основних з них полягає в такому:

1. У розділі 1, п. 1.2 автор пропонує види диверсифікації за двома ознаками (с. 48), обмежуючись тезисним викладом їхнього змістовного наповнення. На нашу думку, доцільно в тексті дисертації подати розгорнуту характеристику зазначених видів диверсифікації.

2. У додатку А було б доцільно навести розрахунки коефіцієнтів вагомостей кожної групи зведених показників для обчислення інтегрального рівня диверсифікації, що посилює аргументацію.

3. У розділі 2, п. 2.3. не проаналізовано окремі види диверсифікації на машинобудівних підприємствах. Розгляд цього аспекту дозволив би поглибити характеристику не лише видів диверсифікації, але й її сутності.

4. У розділі 3, п. 3.1 (с. 139-146) було б доцільно виокремити основні ризики, які супроводжують здійснення диверсифікації через розвиток діючих видів виробництва та запровадження кардинально нових видів виробництва.

5. У розділі 3, п. 3.2 (с. 156-159) висвітлені динамічні та статичні моделі диверсифікації видів діяльності, проте їх побудова не супроводжується обґрунтуванням застосованих принципів та підходів.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не зменшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Дрималовської Х.В.

Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації

Автореферат відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій (зокрема, п.13 «Порядку присудження наукових ступенів»). Зміст автореферату повною мірою стисло висвітлює основні положення дисертації. Висновки та рекомендації, наведені в дисертації і авторефераті, наукових працях Дрималовської Х.В., частково відрізняючись деталізацією викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні.

Загальний висновок щодо дисертаційної роботи та її відповідності вимогам до дисертацій на здобуття науково ступеня кандидата економічних наук

За результатами проведеного аналізу є підстави стверджувати, що дисертація Дрималовської Христини Василівни є самостійною кваліфікаційною науковою роботою, в якій представлено завершене рішення актуального наукового завдання щодо розвитку диверсифікації на підприємствах. Тема дисертації є актуальною, відповідає потребам сучасних підприємств та наукових досліджень з проблематики їх розвитку. Дисертаційна робота містить сукупність результатів, яким властива

наукова новизна та практична цінність. Її положення, результати та висновки пройшли апробацію у вітчизняних підприємствах, обговорені на науково-практичних конференціях різного рівня. За темою дисертаційної роботи надруковано достатню кількість наукових праць.

Зміст дисертаційної роботи та її результати відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), за якою дисертацію подано до захисту. Автореферат дисертаційної роботи змістовно відповідає дисертації та не містить відомостей, які у дисертації є відсутніми.

Дисертаційна робота Дрималовської Х.В. відповідає існуючим вимогам щодо дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук, зокрема вимоги пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 дотримано. Тому вважаю, що її автор – Дрималовська Христина Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Директор Інституту бізнесу,
економіки та інформаційних
технологій Одеського національного
політехнічного університету,
доктор економічних наук, професор

С.В. Філіппова

Підпис Філіппової С.В. засвідчую:

Вчений секретар Одеського
національного політехнічного
університету,
к.т.н., доцент

В.І.Шевчук